

Ter zake ontwikkeling

Op 4 maart jl. heeft dr. H. J. Witteveen voor de Amerikaanse Kamer van Koophandel te Hong Kong een rede gehouden over de positie van de ontwikkelingslanden. In zijn betoog ging hij in op de vraag hoe het de derde wereld in de afgelopen tien jaar is vergaan en welke lessen daaruit kunnen worden getrokken voor de jaren tachtig.

De analyse van dr. Witteveen beperkt zich tot de olie-importerende ontwikkelingslanden. Deze onderscheidt hij in de industrialiserende landen, de landen die grondstoffen exporteren en de minst ontwikkelde landen. Uit elk van deze drie groepen heeft hij enkele landen gekozen die een relatief hoge en die een relatief lage groei vertonen, vergeleken met het gemiddelde van hun groep.

Vervolgens heeft hij zich afgevraagd waardoor de verschillen in groeitempo worden bepaald en heeft hij met name onderzocht wat de rol is van de hulpverlening, het wisselkoersbeleid, de importpolitiek, het beleid ten aanzien van investeringen en ten aanzien van prijzen. Van de snel groeiende landen heeft hij Brazilië, Malawi, Mali, Thailand, Tunesië en Zuid-Korea genomen. De gemiddelde per capita groei per jaar in deze landen in de periode 1970 - 1979 bedroeg 7,6%. Van de langzaam groeiende landen heeft hij Argentinië, Jamaica, Madagaskar, Opper Volta, Senegal, Sierra Leone en Uruguay gekozen. De gemiddelde per capita groei bedroeg in deze landen in dezelfde periode 1,2%.

Deze cijfers geven geen indicatie van de wijze waarop het inkomen over de bevolking is verdeeld. Over deze verdeling zijn overigens weinig precieze gegevens beschikbaar. Wel kan uit het *Development Report*, dat de Wereldbank jaarlijks uitgeeft, worden afgelezen dat in het algemeen de genoemde snel groeiende landen gemiddeld een betere spreiding van het inkomen te zien geven dan de langzaam groeiende landen. In zijn toespraak constateert dr. Witteveen dat het verschil in groeitempo niet kan zijn veroorzaakt door de omvang van de hulp die de onderzochte landen hebben gekregen. Gemiddeld genomen was de hulp in procenten van het bruto nationaal produkt voor de snel groeiende

de landen kleiner dan voor de langzaam groeiende landen.

Wat betreft de overige factoren blijkt uit het onderzoek dat de snel groeiende landen in het algemeen een reële wisselkoerspolitiek hebben gevoerd, terwijl de langzaam groeiende landen de wisselkoersen kunstmatig hoog hebben gehouden. Wat betreft de importpolitiek blijkt dat de snel groeiende landen in het algemeen een liberaal beleid hebben gevolgd, terwijl de langzaam groeiende landen een meer restrictieve politiek te zien hebben gegeven. Voor investeringen geldt hetzelfde: de landen met een hoge groei hebben een politiek gevoerd die investeringen — met name ook buitenlandse — hebben bevorderd, terwijl de landen met een lage groei een minder of niet stimulerend beleid volgden. Ook bij de prijspolitiek is het van hetzelfde laken een pak: de landen met een langzame groei hebben veelal prijzen kunstmatig beïnvloed, terwijl de landen met een hoge groei een meer op de markt afgestemde prijspolitiek hebben gevoerd.

Uit deze verschillen van beleid kan worden geconcludeerd dat de landen die vast hebben gehouden aan een naar binnen gekeerde politiek van importsubstitutie het er minder goed hebben afgebracht dan de landen die een naar buiten gerichte, op export gebaseerde ontwikkelingspolitiek hebben gevoerd. Deze verschillen tussen de beide groepen zijn met name van betekenis voor twee belangrijke sectoren van de economie in de ontwikkelingslanden, te weten de landbouw en de publieke sector. In de langzaam groeiende landen heeft de landbouwsector te lijden gehad van de gevoerde handels- en wisselkoerspolitiek. Tegelijkertijd had de landbouw meestal te kampen met concurrentie van de sterk beschermde industriële sector. Bovendien had de politiek van lage voedselprijzen veelal een slechte uitwerking op de productieomvang. Al deze

elementen bij elkaar hebben ertoe geleid dat de landbouw in deze landen slecht heeft gefloreed.

Wat betreft de publieke sector constateert de heer Witteveen dat in de landen waar het transport en de handel door de overheid worden verzorgd, dit tot slechte resultaten heeft geleid. Overheidstransport en overheidshandel bleken inefficiënt te zijn, hebben weinig initiatief opgeleverd, en hebben resulterend in tekorten in het aanbod van de noodzakelijke produktiefactoren.

Bij dit betoog van dr. Witteveen kunnen uiteraard vragen worden geplaatst. Bij voorbeeld: is de steekproef die hij heeft gehanteerd representatief? En verder: bieden de internationale markten als het ware nog voldoende „ruimte” voor ontwikkelingslanden die tot nu toe een meer naar binnen gerichte economische politiek voerden, om tot een meer naar buiten gerichte economische politiek te komen? Dit neemt niet weg dat het verhelderende van de analyse van de heer Witteveen is dat hij zich baseert op nuchtere cijfers en op onderzoek van het economische beleid dat door de respectieve ontwikkelingslanden is gevoerd. Zo'n aanpak is een verademing voor wie frequent met het ontwikkelingsvraagstuk te maken heeft en doorgaans bedolven wordt onder beschouwingen die primair ideologisch en moralistisch zijn bepaald, in plaats van gebaseerd op de realiteiten van alledag. Het is te hopen dat de heer Witteveen met dit artikel een nieuwe school heeft gesticht van ontwikkelingsrealisten die — om het op zijn zachtst uit te drukken — een onontbeerlijk complement is voor het irrealisme dat in ons land de discussie over het ontwikkelingsvraagstuk in zo'n belangrijke mate domineert.